

Odborná smernica SSA č.1 v3

Test primeranosti technických rezerv v životnom poistení

1. Úvod

- 1.1 Táto smernica platí pre členov SSA poverených vykonaním testu primeranosti technických rezerv (ďalej len „test primeranosti“) v životnom poistení (ďalej „člen SSA“).
- 1.2 Cieľom je stanoviť základné zásady testovania primeranosti v životnom poistení požadované platnou legislatívou. Smernicu použije člen SSA v prípade, ak vykonáva test primeranosti v životnom poistení podľa Zákona č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve v aktuálnom znení (ďalej len „zákon o účtovníctve“).
- 1.3 Smernica je navrhnutá tak, že zohľadňuje požiadavky na test primeranosti podľa medzinárodného účtovného štandardu IFRS 4 pre poisťovné zmluvy v zmysle odsekov 15 – 19.
- 1.4 Smernica reaguje na vývoj v aktuárskych predpokladoch a modeloch, ktorý spôsobuje, že účtovné technické rezervy v životnom poistení počítané napríklad podľa aktuárskych predpokladov prvého rádu, alebo aj podľa inej metodiky, môžu byť nedostatočné. V takomto prípade je potrebné rozhodnúť o prípadnom navýšení týchto technických rezerv tak, aby poisťovňa bola schopná plniť svoje záväzky plynúce z poisťovních zmlúv.
- 1.5 Smernica neposkytuje vyčerpávajúci návod na vykonanie testu primeranosti. Člen SSA zváži všetky známe okolnosti a navrhne zodpovedajúci model a vstupné predpoklady podľa svojho najlepšieho profesionálneho uváženia ("actuarial judgement").
- 1.6 Smernica dáva možnosť postupovať pri testovaní primeranosti podľa zásad tzv. „Solvency II“, teda podľa Zákona č. 39/2015 Z.z. o poisťovníctve v platnom znení.

2. Všeobecné zásady

- 2.1 Test primeranosti je potrebné použiť pre technické rezervy vykazované podľa IFRS pre akúkoľvek použitú metódu výpočtu technických rezerv.
- 2.2 Člen SSA uskutočňuje test primeranosti, ktorého cieľom je preveriť dostatočnosť výšky technických rezerv v životnom poistení. Historicky sú poisťovne zvyknuté označovať tieto rezervy ako technická rezerva na poistné budúcich období, technická rezerva na poistné prémie a zľavy, technická rezerva na životné poistenie a technická rezerva na krytie rizika z investovania finančných prostriedkov v mene poistených, prípadne ďalšie technické rezervy (ďalej len „technické rezervy v životnom poistení“). Predmetom testu primeranosti sú teda technické rezervy v životnom poistení, ktoré poisťovňa vykáže v účtovnej závierke (ďalej „účtovná hodnota technických rezerv“ alebo „účtovné technické rezervy“). Všetky hodnoty sú pred zaistením. V teste primeranosti člen SSA určí odhad reálnej hodnoty záväzkov z poistenia pred zaistením. Tento odhad ďalej označujeme termínom „minimálna hodnota poistných záväzkov“. Člen SSA pri vykonaní testu primeranosti porovná minimálnu hodnotu poistných záväzkov s účtovnými technickými rezervami v životnom poistení upravenými o zodpovedajúcu neumorenú časť obstarávacích nákladov na účtoch časového rozlíšenia, o zodpovedajúci nehmotný majetok zaúčtovaný pri prevode portfólia a o iné technické rezervy účtované na strane majetku alebo záväzkov (napr. akumulovaný dlh pri životnom poistení, časové rozlišovanie výnosov z poplatkov,...). Takéto technické rezervy ďalej označujeme termínom „upravené účtovné technické rezervy v životnom poistení“. Technické rezervy v životnom poistení sú nedostatočné v prípade, že minimálna hodnota záväzkov z poistenia je väčšia ako výška upravených účtovných technických rezerv v životnom poistení.
- 2.3 Postupy uvedené v tejto smernici použije člen SSA primerane aj na testovanie primeranosti technickej rezervy na poistné plnenia z udalostí, kde nastáva opakované plnenie, a ktoré majú povahu životnej rezervy (napr. rezervy na niektoré renty povinného zmluvného poistenia, rezervy na annuity, rezervy na poistné pre zmluvy oslobodené od platenia poistného, a pod.). V ostatných prípadoch je potrebné testovanie primeranosti technickej rezervy na poistné plnenia vykonať spôsobom vhodným pre neživotné rezervy.
- 2.4 Predmetom testu primeranosti sú aj rezervy súvisiace s pripoisteniami. Tzv. rezervy na budúce poistné udalosti (z angl. future claims reserves), teda rezervy iné ako rezervy na poistné plnenia, sú svojou podstatou rezervy na poistné budúcich období. Rezervy na budúce poistné udalosti je možné testovať buď samostatne pre pripoistenia alebo súčasne s hlavnou zmluvou. Pre pripoistenia je tiež potrebné testovať aj rezervy na poistné plnenia, viď odsek 2.3.
- 2.5 Ak je výsledkom testu primeranosti nedostatočnosť technických rezerv, člen SSA odporučí poisťovni zvýšiť účtovné technické rezervy v životnom poistení, alebo navrhne iné opatrenia, ktorými sa zabezpečí dostatočnosť upravených účtovných technických rezerv v životnom poistení (napr. zníženie neumorenej časti obstarávacích nákladov na účtoch časového rozlíšenia alebo iných záporných technických rezerv účtovaných na strane majetku). Poisťovňa rozhodne o korektnom zaúčtovaní v zmysle platného zákona o účtovníctve.
- 2.6 Ak je výsledkom testu primeranosti dostatočnosť technických rezerv, člen SSA nebude navrhovať opatrenia na zníženie účtovných alebo upravených účtovných technických rezerv v životnom poistení v zmysle tejto smernice.
- 2.7 Test primeranosti sa vykoná k dátumu zostavenia účtovnej závierky a ďalej v termínoch podľa potrieb poisťovne, a to na kmene poistných rizík poisťovne v životnom poistení. Test primeranosti je možné vykonať aj na kmene platnom k dátumu pred zostavením účtovnej závierky, avšak s následným zohľadnením a zdokumentovaním zmien vplyvom rozdielu medzi dátumom vykonania testu primeranosti a dátumom účtovnej závierky. Zmenami, ktoré je nutné zohľadniť sú všetky zmeny trhových predpokladov medzi týmito dátumami. Člen

SSA primerane zväži aj ostatné vplyvy, napr. vývoj kmeňa vplyvom storien a novej produkcie.

- 2.8 Neoddeliteľnou súčasťou testu primeranosti je materiál, v ktorom člen SSA písomne zdokumentuje vykonaný test primeranosti, zvolený spôsob odhadu minimálnej hodnoty záväzkov, rozdelenie poistného kmeňa do skupín a jeho zdôvodnenie, použité predpoklady (osobitne vyčíslí najlepší odhad predpokladov a prípadnú rizikovú prirážku na nepriaznivý vývoj), ako aj spôsob ich odvodenia a zmeny oproti predošlému testu primeranosti. Člen SSA menovite uvedie a zdôvodní, ktoré časti kmeňa, vlastnosti alebo parametre produktov/rizík (napr. garancie a opcie) neboli testované. Člen SSA uvedie pre tieto položky odhad výsledku testu primeranosti a spôsob jeho vyhodnotenia. Člen SSA ďalej zdokumentuje výsledok testu primeranosti, uvedie hodnoty minimálneho odhadu záväzkov, upravenej účtovnej rezervy a jej prípadnú úpravu z titulu nedostatočnosti, a to pre ním použité skupiny. Súčasťou dokumentácie sú aj výsledky tzv. variačnej analýzy, výsledky analýzy senzitivity a back testingu.

3. Metodika stanovenia minimálneho odhadu záväzkov

3.1 Člen SSA môže za účelom stanovenia minimálneho odhadu záväzkov postupovať podľa zjednodušenej metodiky (ďalej „odhad s prirážkami k predpokladom“) alebo podľa ustanovení Zákona č. 39/2015 Z.z. o poisťovníctve v platnom znení, časť Pravidlá týkajúce sa technických rezerv (ďalej „podľa zákona o poisťovníctve“).

3.2 Postup podľa zákona o poisťovníctve

3.2.1 V takomto prípade je minimálny odhad záväzkov podľa tejto smernice určený ako hodnota technických rezerv v zmysle paragrafov §37 až §44 zákona o poisťovníctve.

3.2.2 Člen SSA posúdi a stanoví dobu trvania záväzkov, čiže rozsah poistnej zmluvy, podľa §37 zákona o poisťovníctve (koncept „contract boundaries“). V tejto časti sa však môže aj odchýliť od metodiky podľa zákona o poisťovníctve a predpokladať, že záväzky trvajú do konca poistného krytia uvedeného na poistnej zmluve. Člen SSA písomne vysvetlí a zdôvodní svoj postup ohľadom stanovenia rozsahu poistnej zmluvy pre účely testu primeranosti.

3.2.3 Člen SSA sa pri stanovení minimálneho odhadu záväzkov môže odchýliť od výpočtu hodnoty technických rezerv podľa zákona o poisťovníctve aj v iných metódach alebo parametroch, napr. pri uplatnení korekcií k bezrizikovým úrokovým mieram, sadzbe Cost of Capital a podobne. V takom prípade však musí každú takúto odchýlku zdôvodniť a vplyv zdokumentovať.

3.3 Odhad s prirážkami k predpokladom

3.3.1 Základnou metódou je model diskontovaných peňažných tokov (ďalej „DCF“). Peňažnými tokmi sa rozumejú predovšetkým očakávané prijaté poistné, poistné plnenia vrátane podielov na zisku alebo podielov na prebytku poistného a odkupnej hodnoty, ako aj náklady (napr. správne, obstarávacie a investičné). Výnos z majetku a zmena stavu technickej rezervy do výpočtu minimálnej hodnoty poistných záväzkov priamo nevstupujú.

3.3.2 Pre investičné životné poistenie a jemu podobné druhy poistenia viazané na výkon špecifikovaného investičného majetku alebo indexov (ďalej „IŽP“) je možné použiť dva prístupy:

- a) modelovanie úplných peňažných tokov podľa 3.3.1,
- b) tzv. maržový spôsob.

V prípade maržového spôsobu sa určí súčasná hodnota budúcich marží. Pri takomto prístupe sa neprojektuje budúce poistné a poistné plnenia, ale iba výnosy z poplatkov a náklady na poistné plnenia nad rozpustenú rezervu. Administratívne a obstarávacie náklady sa projektujú rovnako ako pri tradičnom postupe. Hodnota budúcich marží sa porovná s netto hodnotou technického majetku a záväzkov súvisiacich s týmto poistením (napr. časové rozlíšenie obstarávacích nákladov a/alebo poplatkov), okrem hodnoty technickej rezervy, kde investičné riziko nesie poistený. V prípade, že súčasná hodnota marží je nižšia ako vyššie uvedená netto hodnota, poisťovňa dotvorí technické rezervy alebo zníži technický majetok. Ide vlastne o test návratnosti nehmotného majetku, ktorý je typický napríklad pre zmluvy klasifikované podľa IFRS ako investičné.

3.3.3 Minimálna hodnota záväzkov musí zahŕňať budúce podiely na výnosoch vo výške, v ktorej budú poskytnuté v náväznosti na výkonnosť finančného umiestnenia. Toto môže, v závislosti na použitej metóde ocenenia a vykázaní finančného umiestnenia,

znamenáť zohľadnenie vplyvu realizácie preceňovacích rozdielov a zohľadnenie investičnej politiky spoločnosti.

3.3.4 Pri vykazovaní výšky nedostatočnosti rezerv je potrebné zohľadniť aj aspekt možného účtovného nesúladu plynúci z dôvodu rôznych metód ocenenia finančného umiestnenia a technických rezerv.

3.3.5 Na diskontovanie sa používa odhad krivky bezrizikových úrokových mier k dátumu ocenenia, napríklad:

- krivka EIOPA (<https://eiopa.europa.eu/regulation-supervision/insurance/solvency-ii-technical-information/risk-free-interest-rate-term-structures>), alebo

- krivka ECB pre AAA štátne dlhopisy (<http://www.ecb.int/stats/money/yc/html/index.en.html>).

Člen SSA vysvetlí, prečo použil konkrétnu krivku. V prípade prechodu na inú krivku zdokumentuje vplyv takéhoto prechodu na výšku minimálneho odhadu záväzkov a na výsledok testu primeranosti. Člen SSA musí primerane použiť krivku diskrétnych/spojitých spotových alebo forwardových sadzieb podľa jeho prístupu k modelovaniu a diskontovaniu.

3.3.6 Poistný kmeň sa rozdelí do skupín, napríklad podľa povahy produktov, spôsobu ich dojednávania a správy, prípadne podľa poistných odvetví v zmysle zákona o poisťovníctve, podľa generácie produktov, podľa charakteru a výšky garancií a podobne. Hlavným kritériom by malo byť, aby do jednotlivých skupín boli začlenené produkty s podobnými rizikami. Primeranosť technických rezerv môže byť posudzovaná pre jednotlivé skupiny oddelene. Člen SSA vysvetlí písomne dôvody použitého rozdelenia ako aj jeho prípadnej zmeny.

3.3.7 Minimálna hodnota poistných záväzkov sa počíta pre jednotlivé skupiny pomocou najlepšieho odhadu predpokladov budúceho vývoja vstupných parametrov upravených o prirážky na nepriaznivý vývoj.

3.3.8 Predpoklady budúceho vývoja vstupných parametrov sa delia na predpoklady ekonomické a na predpoklady špecifické pre poistný produkt či pre poisťovňu (ďalej „poistné predpoklady“).

3.3.9 Ekonomické predpoklady sa použijú konzistentne s trhovým ocenením, pokiaľ je k dispozícii.

3.3.10 Najlepší odhad poistných predpokladov vychádza z relevantnej skúsenosti poisťovne v minulosti a je upravený o očakávané budúce zmeny. Nemá odrážať krátkodobé výkyvy veličín, ale predovšetkým dlhodobé a očakávané ustálené trendy vývoja. Poistné predpoklady sa môžu líšiť pre rôzne časti poistného kmeňa podľa povahy produktov/rizík a ich dojednávania (stanovujú sa podľa povahy poistného kmeňa pre skupiny podľa bodu 3.3.6 alebo pre ich podskupiny).

3.3.11 Ak poisťovňa nemá vlastné analýzy pre stanovenie najlepšieho odhadu poistných predpokladov, člen SSA použije iné dostupné podklady použiteľné pre daný poistný kmeň. Inherentné riziko použitia takýchto predpokladov môže člen SSA premietnuť do vyššej prirážky na nepriaznivý vývoj.

3.3.12 Pod prirážkami na nepriaznivý vývoj sa rozumie zmena vstupných parametrov takým smerom, že dôjde k zvýšeniu minimálnej hodnoty poistných záväzkov. Zahnutie týchto prirážok do výpočtu minimálnej hodnoty poistných záväzkov má vyjadrovať trhové ocenenie rizika spojeného s budúcim vývojom počas poistnej doby, keď poisťovňa garantuje dodržanie podmienok poistnej zmluvy.

- 3.3.13 Táto smernica neobsahuje vzor prirážok k najlepšiemu odhadu predpokladov, nakoľko o použitých predpokladoch vrátane prirážok rozhoduje člen SSA na základe posúdenia okolností. Výšku prirážky môže člen SSA napríklad stanoviť podľa smerodajnej odchýlky strednej hodnoty pri stanovení jednotlivých poistných predpokladov.
- 3.3.14 Predpoklady aj prirážky sú stanovené s ohľadom na dlhodobú projekciu. Každoročná významná zmena spôsobu ich stanovenia by mohla naznačovať účelový postup člena SSA. Zmena spôsobu neznamena, že sa nemôže meniť samotná hodnota predpokladov alebo prirážok. Člen SSA starostlivo popíše spôsob odvodenia predpokladov a prirážok, v prípade zmeny spôsobu ich odvodenia popíše dôvody, ktoré ho viedli k takémuto kroku, a vyčíslí vplyv takejto zmeny na hodnotu minimálneho odhadu záväzkov a na výsledok testu primeranosti.
- 3.3.15 Poistné plnenia obsahujú tiež pripísané a očakávané budúce podiely na zisku alebo podiely na prebytku poistného. Podiely na zisku alebo podiely na prebytku poistného, o ktorých bolo rozhodnuté v minulosti, sa započítavajú v plnej výške. Budúce podiely na zisku alebo podiely na prebytku poistného sa započítavajú konzistentne s poistnými podmienkami, internými pravidlami poisťovne a ostatnými použitými parametrami.
- 3.3.16 Správne náklady vychádzajú zo skutočných nákladov poisťovne. Je potrebné zohľadniť očakávané zvyšovanie nákladov vplyvom inflácie nákladov, ktorá musí byť konzistentná s ostatnými predpokladmi, najmä s úrokovými mierami a s očakávaným zvyšovaním nákladov poisťovne.
- 3.3.17 Pri výpočte minimálnej hodnoty poistných záväzkov sa zohľadnia aj pravdepodobnosti zrušenia poistných zmlúv, uplatňovanie opcií a algoritmus výpočtu odkupnej hodnoty.
- 3.3.18 Pri výpočte minimálnej hodnoty poistných záväzkov sa zohľadní vnútorná aj časová cena opcií a garancií, ktoré sú súčasťou poistných zmlúv. Časovú cenu opcií a garancií je možné vypočítať explicitne, t.j. stochastickým výpočtom, prípadne implicitne, t.j. použitím upravených prirážok na nepriaznivý vývoj. Člen SSA v dokumentácii testu primeranosti uvedie ako bola ich cena stanovená.

3.4 Všeobecné ustanovenia k obom metodikám

- 3.4.1 Zmenu rozdelenia poistného kmeňa do skupín, významnú zmenu modelu alebo zmenu prístupu k stanoveniu predpokladov a prirážok je potrebné podrobne zdôvodniť, kvantifikovať a zdokumentovať. Člen SSA upozorní metodika účtovníctva poisťovne, ktorá ho poverila vykonaním testu primeranosti, na uvedené zmeny, aby tento mohol posúdiť, či ide o zmenu účtovnej metódy podľa zákona o účtovníctve.

Táto smernica nadobúda účinnosť dňom 2.2.2016

Príloha A – Vysvetlenie pojmov

Aktuárske predpoklady prvého rádu – aktuárske predpoklady použité pri kalkulácii poistného.

Analýza senzitivity – analýza výsledku testu primeranosti pri zmene tých najlepších odhadov predpokladov, ktoré sú určujúce pre výsledok testu primeranosti. Analýza sa vykoná za predpokladu reálne očakávanej zmeny jednotlivých predpokladov.

Back testing – ide o spätné porovnanie skutočného vývoja oproti strednej hodnote očakávaných peňažných tokov pri použití pôvodných predpokladov.

Poisťovňa – pre účely tejto smernice sa pod pojmom „poisťovňa“ rozumie poisťovňa, ktorá poverila člena SSA vykonaním testu primeranosti.

Technické rezervy v životnom poistení – pre účely tejto smernice sa pod pojmom „technické rezervy v životnom poistení“ rozumejú brutto technické rezervy uvedené v účtovnej závierke poisťovne, niekedy delené do skupín: technická rezerva na poistné budúcich období, technická rezerva na poistné prémie a zľavy, technická rezerva na životné poistenie, technická rezerva na krytie rizika z investovania finančných prostriedkov v mene poistených a ďalšie technické rezervy.

Variačná analýza – analýza, ktorá vyčísluje dopady aspoň nasledovných faktorov na zmenu minimálnej hodnoty poistných záväzkov a celkovú zmenu výsledku testu primeranosti oproti predchádzajúcemu obdobiu v poradí:

- zmena modelu - ilustruje, aký by bol výsledok testu primeranosti predchádzajúceho obdobia pri použití súčasného modelu,
- unwinding – ilustruje, aký výsledok by bol očakávaný na konci aktuálneho obdobia pri všetkých predpokladoch nezmenených (ide o „odvinutie diskontu“ a vypustenie projektovaných peňažných tokov (cash flow) sledovaného obdobia),
- odchýlka skutočnej realizácie od pôvodných predpokladov za sledované obdobie – ilustruje najmä vplyv rozdielu medzi projektovaným a skutočným stavom kmeňa na konci aktuálneho obdobia, okrem vplyvu novej produkcie,
- zmena predpokladov budúceho vývoja,
- nová produkcia,
- iné.